

razvija jako zanimivo in slikovito. Kljub nekaterim ekstravagancam se upam ta Lajovičev mešani zbor še vedno imenovati izredno krasen, in sem prepričan, da bo prejalislej prodril z najsijajnejšim uspehom.

Stanko Premrl.

Janko Leban: **Zbirka cerkvenih pesmi** za mešani zbor in z enim samospevom. V Ljubljani 1910. Založila Katoliška Bukvarna. Cena partituri K 1'40, glasovi à 20 vin. — Pesmi so vse brez izjeme preproste v konceptiji in izdelavi, lahke za izvajanje, obenem pa prav čedne in korektne ter cerkve dostojne.

P. Angelik Hribar: **Obhajilne pesmi** za mešani zbor. Drugi natis. V Ljubljani 1910. Založila Katoliška Bukvarna. Cena partituri in štirim glasovom K 3'60; pos. glasovi à 40 vin.

P. Angelik Hribar: **Adventne in božične pesmi** za mešani zbor. Drugi natis. V Ljubljani 1910. Založila Katoliška Bukvarna. Cena partituri in štirim glasovom K 4'80; pos. glasovi à 60 vin. Obe zbirki naj bodeta našim cerkvenim zborom prav toplo priporočeni.
S. P.

Mladim literatom.

I.

Svetlo trozvezdje ruske poezije: Puškin—Lermontov—Koljčov — gotovo poznate. Ali pa tudi veste, v kakšni okolici so se razvijali ti trije geniji? Prva dva sta že v prvi mladosti imela priliko, seznaniti se z vso tedanjo omiko; na licejih sta poslušala francoske profesorje, v salonih sta že zgodaj spoznala, kako živi visoka družba. A Koljčov? Mislim, da ga ni zlepa v svetovnem slovstvu pesnika, ki bi mu bila vsa okolica tako sovražna, tako neugodna, kakor njemu. Poslušajte:

Aleksej Vasiljevič Koljčov se je rodil l. 1809. v mestu Voronježu (ob Donu). Rojenice so mu vdihnile v dušo pesniškega duha in — odšle. Dete s pesniškim duhom je ostalo zapuščeno. Pri večini pesnikov in leposlovnih pisateljev vidimo, da so jim v detski dobi, ko se duh jame razvijati, pripovedovali pravljice očetje ali matere ali babice. (Puškinu pestunja, Goetheju mati, — prim. pri nas: Valjavcu stara mati, J. Jurčiču ded itd.). Koljčov pa ni imel nikogar, ki bi bil dajal hrane koprneči fantaziji dečkovi; kajti oče je bil živinski in lesni trgovec in samo trgovec in v celi hiši ni imel nihče časa za bajke in povesti. Kako lepo je preprosti Horacijev oče v stari Venuziji učil svojega sina živeti, brzdati se, opazovati nespametno počenjanje raznih ljudi; — na Koljčova tudi v tem oziru ni vplivala rodbina nič: videl je povsod le dobičkaželjnost in sirovost. Kaj čuda torej, če je dečka gnalo srce vun v stepe, v gozdove, kjer je brodil po lužah in mokri travi (in se nekoč prehladil, da so mu še komaj rešili življenje)! Bil je nenavadno krepkega telesa; vsled tega je premagal vse zle posledice deške lehkomišelnosti. Nekoč je padel v najhujšem diru po stepi konju čez glavo in priletel na tilnik: tilnik mu je ostal celo življenje nekoliko upognjen, a hujšega ni bilo. — V 10. letu se je naučil brati od nekega seminarista v Voronježu: ko je črke le videl, jih je že vse poznal. Nato ga je oče dal v okrajno šolo; ker je deček že dobro čital, so ga deli takoj v drugi razred. Tu se je naučil še pisati in nekaj računati. Po štirih mesecih pa se je očetu-trgovcu zdelo, da sin že dovolj zna za vsakdanje potrebe in — vzel ga je iz šole. S tem je bila končana vsa dečkova šolska vzgoja! V tistih štirih mesecih se je naučil jako malo: o ruski slovnici in pravopisu vse svoje žive dni ni imel pravih pojmov. Pa tudi drugače je bridko občutil nedostatke mladostne šolske vzgoje: strastno je n. pr. ljubil zgodovino, toda starega veka kar ni mogel umeti; za tiste večnolepe grške pravljice (Iliado, Odisejo, Argonavte i. dr.) je dovezetna le otroška fantazija in ker jih Koljčov ni čul v tistih letih, nikdar ni mogel umeti Homerja,

ki ga je skušal brati v Gnjeđičevem ruskem prevodu, pač pa je pozneje hitro umel Sekspirja — modernega poeta. — Nekaj mu je pa vendarle koristila tista šola: vzbudilo se mu je silno veselje do branja. Kar mu je oče podaril novcev, vse je znosil h knjigotržcu za knjige, v katerih so bile ruske narodne pravljice, kakor: Bova Kraljevič, Jeruslan Lazarjevič i. dr. Veselje do pravljič pa je prav gotov znak, da ima otrok fantazijo in dar za poezijo, piše življenjepisec Koljčova, V. Bjelinskij. Čitajoč narodne pravljice pa je deček Koljčov že začutil v sebi neki temen nagon, da bi tudi sam sestavil kaj podobnega. In to je drugi znak pesniške nadarjenosti: pesniška duša noče samo sprejemati, ampak hoče — in že zgodaj — tudi ustvarjati. (Saj poet pomeni v grščini tvoritelj, stvaritelj!) Podobno se javlja umetniški genij tudi pri drugih umetnostih: rajni bogoslovec Dobnikar (kdo še ne pomni njegovih ženialnih ilustracij v Dom in Svetu?) je kot otrok videl v cerkvi pri Sv. Katarini oltarje in takoj jih je na paši izkušal iz gline napraviti. (Prim. tudi Jurčičevo povest: Golida.) — Koljčova je oče vzel iz šole zato, da bi mu gonil črede volov in ovac iz raznih sejmišč preko stepe domov ali pa jih pasel v stepi; in tako je večino leta odslej prebil deček v neizmernih stepah. Pri nas vplivajo gorski velikani, divna jezera, šumi, ravna polja na dovezetno mlado dušo, tam je vplivala stepla s svojimi nočnimi ognji: ob njih je prenočeval pod milim nebom ali pa tudi cele dneve ni stopil s konja. Vtise, ki jih je dobival v nepregledni stepi, je porabil pozneje v svojih liričnih pesmih. — Na zimo se je vračal zopet domov, v mesto. Tu je sklenil tesno prijateljstvo s sinom nekega bogatega kupca, ki je imel vse polno knjig, zlasti francoskih romanov (v ruskem prevodu n. pr. Avgusta Lafontaineja). Prijatelj jih je našemu enajst do trinajstletnemu Koljčovu posojal; in pričela se je nova doba duševnega razvoja njegovega: naenkrat so pravljice izgubile zanj svoj čar, čital je le romane in — kakor prej pri bajkah — takoj začel v duhu snovati, kako bi sam ustvaril kaj podobnega. Vendar pa zapisal ni še nič. Po treh letih prijatelj-vrstnik umrje in Koljčov je zopet osamel; le lepo število knjig mu je ostalo za njim, ki jih je čital doma in v stepi, povsod. — Dotistihmal pesmi, stihov še ni čital. Nekega dne pa kupi v starini poezije Dmitrijeva. Priđe domov in začne brati; videč pa, da je pesem, začne peti, kajti mislil je, da je vsaka pesem zato zložena, da se poje. Pesmice so napravile nanj silen vtis; mnogih se je naučil napamet in vzbudila se mu je nepremagljiva želja, da bi tudi sam ustvaril kaj podobnega. Toda kako? Videl je, da verzi gladko

teko, da se stikajo njih konci, toda kaj je ritem, v čem se poezija loči od proze, ni umel in nikogar ni imel, ki bi mu to pojasnil. A v srcu je klicalo, priganjalo, da najzapoje tudi kaj svojega... Pa kaj? Ni bilo še vsebine. Takrat pa se je nekemu prijatelju tri večere zapored sanjalo nekaj čudnega; povedal je sanje Koljčovu, ki ga je dogodek pretresel in odločil njegovo pesniško zvanje, kajti zložil je — prvo pesem „Tri videnja“, ki jo je pozneje, seveda, zavrgel. Odslej ga ni več zanimala proza, čital je le stihe in zlagal svoje tako, da je čisto mehanično posnemal svoje vzore. Silno rad bi bil izvedel sodbo kakega kritika, so-li njegovi stihii kaj vredni ali ne. Toda kje ga najti? Šel je k starinarju knjigotržcu; ta prodaja knjige, gotovo je učen mož, si je mislil. Pokaže mu torej svoje stihe; knjigotržec bere in zmaguje z glavo. Pove mu, da se mu zde verzi slabi, a da je premalo učen, da bi mu mogel povedati tudi razlog, zakaj so slabi. Dal pa mu je v roke „rusko prozodijo“ (nauk o stihotvorstvu), češ da se iz nje v tem dobro pouči. Neizrečeno blažen je hitel Koljčov domov! Imel je v roki tisti tajni ključ, ki mu odpre vrata v dom poezije!

Tedaj je bil star 17 let; vse zmožnosti duha in srca so bile po tolikem tavanju pripravljene, da bi začele delovati in ustvarjati, manjkalo je le še zadnjega poziva! In tudi ta je prišel. V očetovo hišo je prišla tedaj siromašna nevoljnica (hčerka kmeta-tlačana), Koljčovu sorodna duša; zaželel si jo je za nevesto. A bogatemu očetu-trgovcu ta izvolitev ni bila všeč. Kaj stori? Sina odpravi v stepto, siroto-nevoljnico pa medtem proda nekemu posestniku ob Donu, kjer so jo prisilili, da se je omožila z nekim kozakom: kmalu pa je umrla. Koljčov se vrne; ko nevoljnica ne najde, spozna takoj, kaj se je zgodilo... V silni bolesti smrtno zboli. Ko je ozdravel, je zajahal v stepto, preobrnil vsak koteček v njej, razposlal sle na vse strani — zaman! Počasi se je potolažil; v poeziji je našel tolažbo. Postal je ruski Burns!¹ Umrl je leta 1842.²

Čemu sem Vam tako obširno pripovedoval mladost ruskega pesnika? Najbrže ste že uganili. Uredništvo „Dom in Sveta“ je dobilo od več mladih pesnikov prve poizkuse;

¹ Burns, pesnik-kmet, je povzdignil narodno pesem angleško do največje umetniške dovršenosti. Njegova je n. pr. ona znana: *My heart's in the Highland, my heart is not here*...

² Prim. Ruska Antologija 1901 in Zora 1908 (Iv. Mazovec), kjer so prevedene nekatere najlepših pesmi njegovih.

vsak bi pa rad hitro izvedel sodbo o njih. A jaz si je ne upam izreči takoj. Naj ostanejo nežne ptičice zaprte en mesec ali dva v kletki mojega pisalnika! Upam, da slovenskemu slovstvu s tem ne bom preveč škodoval, kajti Koljčov me uči: pesnik, če je res pesnik po milosti božji, si pripori prej ali slej to priznanje, pa naj je okolica še tako sovražna ali nebrižna, naj ga še tako zatira ali prezira! Zatorej pogum! Čim več zaprek, tem lepša zmaga!

Obenem bi Vas, mladi prijatelji, v teh-le literarnih pogovorih rad privedel do samospoznanja. Že pri Koljčovu vidimo nekatere nedvomne znake rojenega pesnika: ljubezen do pravljic v prvi dobi in zgodnje teženje, samoraslo kaj enakega ustvariti. Ali se je to javljalo tudi na Tebi v prvih letih razvijajočega se duha? O drugih znakih bomo še govorili, tudi o tistem neposrednjem pozivu, ki udari v pripravljeno delavnico pesnikovo kot strela v smodnišnico — mora-li biti poziv vselej nesrečna ljubezen, ali pa je morda kakšen drug silen dogodek?

Dobil si odgovor, upam, pa tudi Ti, bistrooki dečko, ki si prišel nedavno ves razburjen k meni, rekoč: „Gospod, učite me stihotvorstva! Vso Ljubljano sem obšel, išoč slovenske poetike, a nimajo je nikjer!“ Potolaži se! Tvoji gg. profesorji Ti bodo v slovenskih urah kmalu obširno in točno razlagali slovensko prozodijo, gotovo bolje, kakor pa jo je mogel oni starinar v Voronježu Alekseju Vasiljeviču Koljčovu.

In slednjič mislim, da tiči v tej moji drobtini vsaj nekaj odgovora, za prvo silo, tudi Vam, g. A. iz H. pri Celovcu: Vaša pisava kaže, da je Vaša roka vajena težkih, kmetijskih del; tudi slovica in pravopis Vam delata težave in ritmika Vam je še globoka skrivnost; toda kaj se ni godilo tako tudi Koljčovu? Bodite brez skrbi: brezdvomno doženemo, ste-li umetno-naroden pesnik ali ne.

Končno naj pripomnim, da so se čuli odločni glasovi, češ: Čemu se ukvarjati z mladimi začetniki, zlasti s pesniki? Saj jih imamo itak preveč! — Povem Vam, da sem jaz nasprotnega mnenja; globoko vero imam v pristno poezijo in vem, da ima že od Tirtajevih časov sem pesništvo silen vpliv na razvoj naroda. Kaj je n. pr. učinil en sem Béranger s svojimi liričnimi pesmimi (zlâ) na Francoskem! Ves narod jih je pel, kajti vzete so mu bile iz srca in z jezika. Zato, mladi literatje, bomo tudi mi izkušali modrovati o bistvu poezije, o sreči in nesreči, uspehih in neuspehih poetov.

(Dalje.)

Dr. J. Debevec.

To in ono.

Sedemdesetletnica prof. Maksa Pleteršnika.

Dne 3. decembra l. 1910. je obhajal prof. Pleteršnik — rojen je bil l. 1840. v Pišecih blizu Brežic — sedemdesetletnico rojstva v svoji tihi, učenjaški sobi na Franca Jožefa cesti. Kaj nam je dal Pleteršnik, ve vsakdo, komur je lepota slovensčine na srcu. Deloval je leposlovno in znanstveno, zlasti pa zbral in uredil veliki slovensko-nemški slovar, najlepšo in najzanimivejšo knjigo, kar jih imamo Slovenci, neizčrpan in skoro neizčrpiljiv zaklad jezikovne lepote. Kako visoko ga je cenil in kako pridno rabil naš rajni Medved, je znano in razvidno tudi iz „Poezije“.

O svojem delu nam je na naše vprašanje govoril prof. Pleteršnik tako:

„Škof Pogačar je bil nevoljen, da Levstik ni končal naloženega dela, in se je baje izrazil nasproti svojemu tedanjemu kaplanu Koblarju, da bo uredniško mesto razpisal in ga podelil prvemu, ki se oglasi. Tedaj sem na prigovarjanje g. Koblarja prevzel delo jaz. — Urejeval sem besednjak od l. 1882. do 1895. Pravopis sem sam enotno priredil; posve-toval sem se prej s P. Škrabcem, toda on je hotel, da sprejem njegov pravopis, k čemur se nisem mogel odločiti. Pravopis, ki sem ga sprejel v besednjak, je bil tedaj splošno v rabi in je sestavljen po vzorcih Miklošiča. Če se mi zdi še danes pravilen, bi radi vedeli? Zdi se mi, da je. Glavna preporna točka je pravzaprav samo vprašanje, ali naj pišemo -avec ali -alec, in jaz sem še vedno mnenja, da je -avec pravilnejši. Pisati -alec je posnemanje Hrvatov